

війною та економічною нестабільністю, темпи розвитку ІТ-сектору у 2023 році сповільнилися, що призвело до зниження його частки в експорті послуг на 3,20 % [2].

Також одним із ключових викликів, що стоять перед регуляторами ІТ-галузі в Україні, є забезпечення дотримання комплаєнсу та прозорості діяльності підприємств. У структурі експорту ІТ-послуг у розрізі країн присутні низькоподаткові юрисдикції, операції з резидентами яких підпадають під контроль згідно з пп. 39.2.1.2 пп. 39.2.1 п. 39.2 ст. 39 Податкового кодексу України [3], а також включені до переліку держав (територій), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 №1045 (далі — Постанова № 1045) [4]. Зокрема, у 2023 році експортні операції вітчизняної ІТ-галузі з резидентами Республіки Кіпр, зазначеної у Постанові № 1045, зросли на 15,29 % — із 314 млн дол. США до 362 млн дол. США [2].

Запровадження ефективного контролю за діяльністю підприємств ІТ-сфери сприятиме збільшенню надходжень до державного бюджету та підвищенню ефективності програм підтримки вітчизняних компаній, зокрема в межах ініціативи «Дія Сіті». Зазначене потребує створення якісного інформаційного забезпечення, яке слугуватиме джерелом оцінки ризиків, пов'язаних із діяльністю ІТ-підприємств, включно із внеском у сталий розвиток країни.

У контексті останнього важливо враховувати галузеву специфіку при розбудові системи звітування із сталого розвитку в умовах імплементації директивних вимог ЄС до законодавства України у сфері бухгалтерського обліку та звітності. Реалізація зазначеного сприятиме створенню надійної інформаційної основи для ухвалення рішень як на державному рівні — для формування галузевої політики, так і на рівні компаній — для оцінки ефективності заходів із забезпечення стійкості в умовах невизначеності.

Література

1. Precedence Research (2024). IT services Market Size, Share, and Trends 2024 to 2034. URL: <https://www.precedenceresearch.com/it-services-market> (дата звернення: 03.01.2025).
2. Сабадишина Ю. (2023). Річний обсяг ІТ-експорту України вперше знизився. Це плато чи погіршення ситуації. DOU. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-2023/> (дата звернення: 03.01.2025).
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n10886> (дата звернення: 03.01.2025).
4. Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, та визнання таким, що втратило чинність розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 977: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1045. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.01.2025).

Лисенко І.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу,
PR-технологій та логістики*

Садченко О.М.

*здобувач вищої освіти,
Національний університет
«Чернігівська політехніка»*

АНАЛІТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Сучасне економічне середовище в Україні постійно зазнає викликів, пов'язаних із частими змінами податкової політики, що зумовлено як внутрішніми чинниками, так і світовими кризовими явищами. Відсутність сталості в регуляторних механізмах ускладнює процеси

стратегічного планування, оскільки бізнес не може точно спрогнозувати обсяги податкових зобов'язань чи перспективи іноземних інвестицій. Така непередбачуваність підсилюється крихкістю державних інституцій, які не завжди здатні забезпечити прозорість та стабільність економічних відносин. У подібних умовах аналітичне моделювання набуває особливої актуальності, бо воно дає змогу поєднати оцінку ризиків з розрахунком потенційних вигод і прийняти виважені управлінські рішення навіть за наявності значної кількості невідомих змінних.

Застосування економічної аналітики в цій сфері охоплює аналіз податкових ставок, виявлення найуразливіших напрямів діяльності, а також побудову прогнозних сценаріїв, що враховують імовірність введення нових зборів чи перегляду існуючих пільг [3]. Такий систематичний підхід дозволяє великим корпораціям і малим підприємствам сформулювати кілька варіантів розвитку, де кожен сценарій спирається на ретельно зібрані дані, математичні обчислення та досвід минулих криз. Аналітичне моделювання відкриває можливість реалізовувати механізми «стрес-тестування», коли компанія перевіряє свою стійкість за умов різкого зростання акцизів чи зміни правил ПДВ. Завдяки цьому бізнес розуміє, на якому етапі запланований проєкт може стати збитковим, і вживає превентивних заходів: знижує витрати, підвищує ефективність використання ресурсів або переорієнтовує діяльність на інший ринок [2]. Додатково впровадження методів фінансового прогнозування допомагає визначити критичні точки, коли мінімальна зміна податкових ставок ускладнить отримання позик, оскільки банки ретельніше перевірятимуть ліквідність та надійність позичальника.

Ще одним вагомим чинником є рівень регіональних особливостей, адже в Україні спостерігається певна фіскальна децентралізація, що передбачає різні підходи місцевої влади до оподаткування. Аналізуючи специфіку податкових преференцій або пільг у конкретному регіоні, компанії можуть обирати оптимальні локації для розширення виробництва чи релокації бізнес-процесів. Аналітичні методи, такі як SWOT-аналіз у поєднанні з матрицями ринкової привабливості, дають змогу оцінити, де найкраще залучати інвестиції та яких регуляторних обмежень слід остерігатися [1]. Особлива увага приділяється валютним коливанням, які прямо впливають на експортно-імпорتنі операції та вартість капіталу. Обрахунок можливих сценаріїв руху курсу національної валюти і його кореляція із фіскальними змінами дає змогу заздалегідь врахувати витрати на хеджування валютних ризиків чи пошук альтернативних джерел закупівель і фінансування. Таким чином, аналітичне моделювання постає як дієвий інструмент, що допомагає не лише визначити ймовірні ризики, а й знайти способи їх перетворення на конкурентні переваги.

Особливе місце серед факторів впливу на інвестиційну діяльність посідає крихкість державних інституцій, яка може виявлятися у відсутності довгострокових економічних програм, затримках у прийнятті бюджетів чи недостатній правовій захищеності суб'єктів господарювання [4]. У таких умовах аналітичні моделі вимагають урахування правових і політичних факторів, адже навіть перспективні проєкти можуть зазнавати збитків унаслідок неконсолідованих державних рішень. Бізнес, озброєний ретельним аналізом, матиме змогу мінімізувати втрати завдяки грамотному плануванню «податкового портфеля», використовувати доступні легальні інструменти оптимізації та шукати партнерства, що здатні пом'якшити вплив регуляторних коливань. Важливим завданням є також формування внутрішньої системи контролю, яка забезпечує облік змін у законодавстві й адаптацію корпоративної політики під нові вимоги, щоб уникнути штрафних санкцій і репутаційних ризиків.

Підсумовуючи, слід зазначити, що саме аналітичне моделювання інвестиційних ризиків у середовищі нестабільного податкового законодавства та крихкості державних інституцій дозволяє компаніям упевнено орієнтуватися у непростих економічних реаліях. Такий підхід створює підґрунтя для розумного планування, формування альтернативних сценаріїв розвитку і раціональної оцінки потенційних прибутків, що робить бізнес стійкішим і більш привабливим для внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

Література

1. Базиліук А.В., Дерій Ж.В., Концева В.В., Хоменко І.О. Економічна теорія. Практикум: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2022. 312 с.
2. Бондаренко М.О. Податкові реформи та інвестиційний клімат в Україні: аналітичні аспекти. *Фінанси України*. 2023. № 2. С. 15–23.
3. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Київ, 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf?v=11 (дата звернення: 30.12.2024)
4. Хоменко І.О., Волинець Л.М., Шамкало А.О. Особливості надходження прямих іноземних інвестицій та їхній вплив на економіку України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 1 (25). С. 15–26.

Макаренко І.О.

*доктор економічних наук, професор,
доцент кафедри бухгалтерського обліку
і оподаткування
Сумський державний університет*

ДОСВІД ЄС-УКРАЇНА У ПЕРЕВІРЦІ ЗВІТНОСТІ ПРО СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Прийняття революційної Директиви про корпоративну звітність зі сталого розвитку (Directive (EU) 2022/2464) на теренах Європейського Союзу (ЄС) [3] відкрило шлях не лише до усебічного розкриття компаніями різних розмірів екологічної, соціальної та управлінської інформації (ESG), прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку (ЦСР), але й обумовило необхідність пошуку шляхів до перевірки точності та надійності такої інформації в інтересах стейкхолдерів. Інвестори, постачальники, клієнти та працівники хочуть розуміти мету та цінності компаній, з якими вони співпрацюють, що можуть відрізнятися залежно від сектора, розміру та складності бізнесу. При цьому, стейкхолдерам також важливо розуміти чи надійною є звітність зі сталого розвитку, що розкривається компаніями, відтак, вона потребує незалежного надання впевненості з боку аудиторських фірм.

Серед основних переваг незалежного надання впевненості щодо звітності зі сталого розвитку можна назвати:

- забезпечення точності, надійності і співставності звітності про сталий розвиток відповідно до концептуальної основи її складання і подання;
- допомагає зміцнити довіру зацікавлених сторін до зобов'язань організації щодо пом'якшення екологічних ризиків, сприяння соціальній справедливості та дотримання етичних принципів управління;
- зміцнення репутації компанії як соціально та екологічно відповідальної;
- підвищення ESG рейтингів компанії та її інвестиційної привабливості;
- нівелювання ризиків так званого «зеленого камуфляжу» або «грінвошингу», які стосуються викривлення інформації зі сталого розвитку.

Директиву про корпоративну звітність зі сталого розвитку вводить поступовий підхід від лімітованих вимог до перевірки звітності зі сталого розвитку компаній, що підпадають під її дію, до 2026 року з обмеженим рівнем надання впевненості щодо такої звітності до її обґрунтованого рівня перевірки до 2028 року [3].

Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Україною взято зобов'язання в частині гармонізації національного законодавства з європейськими вимогами, зокрема у сферах бухгалтерського обліку та аудиту. Заразом, прозорість та орієнтири ESG і ЦСР є ключовими для інтеграції України до ЄС.

Європейською Комісією у 2023 році було оцінено прогрес України у впровадженні таких європейських підходів, зокрема й до розкриття і перевірки інформації зі сталого розвитку [1].